

Družina > kot **primarna družbena skupina**: Družina je skupnost, kjer se vzpostavijo intimni, osebni odnosi, čustvena navezanost, varnost, razumevanje, podpora, zaupanje, sodelovanje. Odnosi so trajni, predvsem med otroci in starši. > kot **družbena institucija**: *Institucija predstavlja že v naprej predviden in uveljavljen, med seboj povezan sistem družbenih vlog in odnosov za zadovoljevanje določenih potreb oziroma opravljanje določenih dejavnosti.* Družina opravlja funkcije, ki so pomembne za posameznika in obstoj družbe kot celote. Vloge so odvisne ena od druge in med seboj povezane. Ustajeni načini ravnanja, ki pripadajo določenim vlogam, se zelo počasi spreminjajo. Družbene vloge, odnosi, položaji niso naključni, temveč družbeno priznani in varovani. Predvideno je, kdo je zadolžen za določeno vlogo in kako naj jo opravi (mati, oče, sin, hči, itd.). **Zakonska zveza**: je relativno trajna spolna in ekonomska skupnost moškega in ženske, ki jo priznava določena kultura in partnerja. Je družbena institucija, ker je zveza trajno regulirana s formalnimi normami. **Razveza**: je pravno razveljavljena zakonska zveza. Vzroki za naraščanje števila razvez: **x prave spremembe** (z lahkoto jo uveljavimo); **x ekonomska neodvisnost žensk** (partnerja nista več odvisna eden od drugega); **x spreminjanje stališč žensk**; **x različna pričakovanja partnerjev** (o družinskih vlogah) in prevelika pričakovanja; **x demografske spremembe** (daljšanje življenjske dobe); **x kulturne spremembe** (razveza je postala družbeno sprejemljiva); **x manjši vpliv sorodstvene mreže**. Kriteriji sklepanja zakonske zveze: **Endogamija** je obvezno sklepanje zakonske zveze znotraj določene skupine oziroma kategorije (sloj, razred, rasa, vera, kasta, narodnost, ...) ali prepoved sklepanja zakonske zveze med pripadniki različnih ras, narodov, itd. **Eksogamija** je prepoved sklepanja zakonske zveze znotraj sorodstva (tabu incest). Zakonske zveze glede na: **> število partnerjev: Monogamija** (1 partner); **Stopenjska monogamija** (1 partner, po njegovi smrti drugi partner); **Poligamija** (polandrija- več mož, poliginija- več žena). **> lokacija: Patrilokalno** (pri moževih starših); **Matrilokalno** (pri ženinih starših); **Neolokalno** (nova lokacija). **Sorodstvo** predstavljajo ljudje, ki so med seboj krvno povezani ali pa so se te vezi vzpostavile z močitvijo ali ženitvijo ali posvojitvijo. Ni nujno, da sorodniki živijo skupaj. Sorodstvo povezuje posameznike in posameznice, ki jih povezuje skupni prednik (krvno sorodstvo), zakonska zveza ali posvojitev. **> Pomen sorodstva v moderni družbi upada**: ker pomoč družini, ki jo je v tradicionalni družbi nudilo sorodstvo, danes nadomešča socialna država. **Gospodinjstvo** je ekonomsko statična kategorija. Je skupnost ljudi, ki jih povezuje skupno bivanje in skupno trošenje materialnih in drugih dobrin (možna tudi proizvodnja le-teh). Vrste gospodinjstev: gospodinjstva zakonskih in izvenzakonskih skupnosti, samska gospodinjstva, gospodinjstva oseb, ki niso v sorodstvu, itd. **Družina** je vsaj dvogeneracijska skupnost staršev in otrok. Je skupina ljudi, ki skrbi za otroka oziroma skupina, v kateri je vsaj ena oseba v vlogi starša in druga v vlogi otroka (biološki ali posvojen). Tipi družine: **> Jedrna** (nuklearna): orientacije- vlogo otroka, prokreacije- vlogo staršev; je dvogeneracijska, sestavljajo jo starši in njimi otroci. **> Razširjena**: vsebuje več ljudi, tudi stara starše, lahko še neporočene tete in strice, sluga, ... **> Velika**: več jedrnih družin v skupnem gospodinjstvu, brate s svojimi družinami vodi najstarejši mož, skupna lastnina. **> Modificirana razširjena**: sorodstveno povezane jedrne družine, ki kljub povezavi ohranjajo avtonomijo članov jedrne družine. Od širše sorodstvene mreže pričakujejo raznovrstno pomoč in emocionalno podporo. Delitev vlog glede na sodelovanje v družinskem življenju v enojdni družini: **simetrična** ali **nesimetrična**. **Dejavniki, ki vplivajo na tip družinske skupnosti**: **> urbanizacija**; **> velikost stanovanja**; **> ekonomska razvitost**; **> razvitost socialnih storitev**; **> možnosti zaposlitve**. **Spreminjanje vloge otroka v družini**: V tradicionalni družini so bili otroci nepomembni, strogo nadzorovani, neenakopravni, lastnina staršev in poceni delovna sila. V moderni družini se jih obravnava individualno, so enakopravni člani, strošek za starše, štiti jih država, ki lahko obenem tudi poseže v družino, če starši ne skrbijo zanje. Z industrializacijo se je oblikovala **delitev vlog**, ki so jo podpirali **funkcionalisti**: ženska je bila mati in gospodinja, moški avtoriteta v družini ter hranitelj družine, otroci pa so bili odvisni od staršev, vzgajala naj bi jih mati. **Funkcije družine v moderni družbi**: **> Reprodukcijska**: nadzoruje in uravnava spolno aktivnost ljudi in rojstva otrok; **> Socializacijska**: prenašanje kulturnih vzorcev, družbenih pravil, tradicij, znanj in veščin iz generacije v generacijo. ***Od staršev se še vedno pričakuje, da se čimbolj potrudijo v vodenju in spodbujanju svojih otrok v njihovem izobraževanju in poklicnih izbirah.** **> Ekonomska**: Proizvajalna- proizvodnja materialnih dobrin in storitev (družinsko in gospodinjstvo delo). **Potržiška**- družina je enota porabe. ***Feministične avtorice ne soglašajo s stališčem, da je družina izgubila proizvodno funkcijo. Gospodinjstvo delo, ki družbeno ni priznано kot delo in ga opravljajo pretežno ženske, prispeva k produktivnosti družbe.** **> Emocionalna**: družina nudi moralno, materialno in čustveno podporo in pomoč, občutek celovitosti in stalnosti v nasprotju z omejenimi in prehodnimi vlogami, ki nam jih vsiljujejo specializirane institucije zunaj doma. **Slabosti družinskega življenja**: nasilje, zanemarjanje, brezbrzičnost, razveze, psihične motnje, (dedne) bolezni, ... **Družbena izoliranost** sodobnih družin in njihova **privatizacija povečuje njihovo ranljivost**. Značilnosti partnerskih vlog: **> Segregirane** (asimetrične): razmejene vloge, tipično ženske in tipično moške vloge. **> Integrirane** (simetrične): partnerja enakomerno delita delo in odgovornosti. **Dejavniki, ki vplivajo na spreminjanje družinskih vlog**: zaposlovanje žensk; ekonomska samostojnost žensk; možnost razveze zakonske zveze; manjši vpliv sorodstva; višji življenjski standard. **Dezorganizacija družine**: **> Strukturna**: sprememba oblike družine; **> Funkcijska**: sprememba morebitni medsebojnih odnosov. **Trendi spreminjanja družinskega življenja**: **>>na globalni ravni**: **- Svobodna izbira partnerjev**; **- Pravice žensk**; **- Spolna svoboda**; **- Otrokovke pravice**. **>>v Sloveniji, Evropi**: **- raznovrstnost** družinskih oblik; **- formalizirana** zakonska zveza izgublja socialni status in pomen; **- naraščanje števila razvez** zakonske zveze; **- povečevanje števila enostarševskih družin**; **- povečevanje števila reorganiziranih družin**; **- podaljševanje prehoda iz družine staršev v lastno družino**; **- podaljševanje obdobja »praznjenja gnezda«**. **Argumenti, ki dokazujejo, da je moderna družina v krizi**: **> upada število rojstev** (v krizi je reprodukcijska funkcija); **> člani družine preživijo malo časa skupaj** (v krizi socializacijska funkcija); **> dezorganizacija družin** (upada število zakonskih zvez, narašča število razvez). **Argumenti, ki dokazujejo, da moderna družina ni v krizi**: **> če je danes manjša nataliteta**, še ne pomeni, da odrasli otrok ne marajo. Do njih se čutijo bolj odgovorni in jim posvečajo več časa in pozornosti. Velika rodnost v preteklosti je bila povezana z veliko smrtnostjo. **> tudi v preteklosti starši niso bili več časa z otroci**. Za njih je skrbela služničad, že zgodaj so odšli od doma, veliko so delali tudi takrat. **> število razvez narašča** zato, ker ljudje iščejo kvalitetnejše medčloveške odnose. Tudi v preteklosti se ljudje niso bolje razumeli (nasilje, alkoholizem, revščina, zlorabe), večina razvezanih ljudi se ponovno poroči. **Število reorganiziranih družin je danes enako kot v preteklosti. Familizem**: V moderni industrijski družbi je družina preveč izolirana od sorodstva in širše skupnosti. Družina se preveč zapira vase. V izolaciji družinski člani preveč pričakujejo in zahtevajo drug od drugega. Posledica tega je, da se starši med seboj prepirajo, otroci pa upirajo. Zapiranje v družinsko zasebnost slabi družbeno povezanost in solidarnost in preprečuje nadzor in posege, če so ob nasilju posamezni člani ogroženi. **Marksizem**: Družina ohranja kapitalistični sistem, vztrjuje priroščinstvo, daje podporo odtujenemu delavcu, neplačano gospodinjstvo delo niža stroške dela. **Feminizem**: Drugi val feminističnega gibanja poteka v 60-ih letih; oblikuje se nuklearna patriarhalna družina (neolokalna). Feministke so kritične do neplačanega gospodinjstvskega dela, analizirale so družinsko ljubezen kot dolžnost ženske, ter analizirale družinsko nasilje kot posledico enakopravnega razmerja moči med spoloma in generacijami. **Odnos med družino in državo** (družina med zasebnostjo in javnostjo): **> Država je prevzela nekatere funkcije družine**; **> Država nadzira in prisiljuje starše**, da skrbijo za otroke vse do polnoletnosti; **> Država s številnimi ukrepi vpliva na rodnost** (prepoved splava, itd.).